

Νικόλαος Κούτρας

Ευρωπαϊκοί Θεσμοί και Πολιτικές για τη Διά Βίου Μάθηση

Στρατηγική Λισσαβόνας & Ευρώπη 2020

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ευρωπαϊκοί Θεσμοί και Πολιτικές για τη Διά Βίου Μάθηση:
«Στρατηγική Λισσαβόνας» & «Ευρώπη 2020»

Νικόλαος Κούτρας

ISBN 978-960-562-332-6

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημιά τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία: Χρύσα Ζαργιαννάκη
Παραγωγή: NB Production AM201114M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομιάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αθήνα: Μαυρομιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521

Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212

Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600

Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

© 2014, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Δρ. Νικόλαος Κούτρας
Πολιτικός Επιστήμονας, MSc, PhD Candidate in Intellectual Property
Macquarie Law School

**Ευρωπαϊκοί Θεσμοί και Πολιτικές
για τη Διά Βίου Μάθηση:
«Στρατηγική Λισσαβόνας» & «Ευρώπη 2020»**

NOMIKH BIBLIOΘΗKH

European Politics and Institutions towards Lifelong Learning:
The Lisbon Strategy and implications for the future of Lifelong Learning education
in Europe
N. Koutras

ISBN 978-960-562-332-6

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address above.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

Committed to excellence

© 2014, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κεντρικό σημείο αναφοράς όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν τα θεσμικά της όργανα, οι διαπραγματεύσεις εντός αυτών, καθώς επίσης και οι κατευθυντήριες οδηγίες, αλλά και οι αποφάσεις που ενσωματώνονται στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, 2000 απέδωσε ιδιαίτερη σημασία στον τρόπο με τον οποίο θα όφειλε να αντιμετωπισθεί μέχρι και το 2010 το ζήτημα της ευρωπαϊκής οικονομίας και της ανάπτυξής της. Τα κράτη-μέλη της Ένωσης διαπίστωσαν ότι θα πρέπει να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισής του με στόχο τη δημιουργία της Κοινωνίας της Γνώσης εντός μίας δεκαετίας με το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010».

Η Στρατηγική της Λισσαβόνας στόχευε στη μετατροπή της κοινωνίας της Ευρώπης σε ανταγωνιστική οικονομία βασισμένη στη γνώση. Το τρίγωνο της γνώσης (εκπαίδευση, έρευνα, καινοτομία) έκανε την εμφάνισή του κατά τη διάρκεια των εργασιών του Συμβουλίου στη Λισσαβόνα, υποδεικνύοντας τη σημασία που οφείλει να έχει το τρίγωνο αυτό για την ευρωπαϊκή κοινωνία και κουλτούρα.

Όμως, μετά και από τις ανά διετία κοινές αξιολογήσεις Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Επιτροπής η Στρατηγική της Λισσαβόνας δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα και τα οφέλη που επεδίωκε. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τον Μάρτιο 2010 μια νέα πολιτική στρατηγική με τίτλο «Ευρώπη 2020» με μακροπρόθεσμο στόχο την αύξηση της απασχόλησης, την τόνωση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στην Ευρώπη. Θα μπορούσε, λοιπόν, να αναφερθεί ότι η «Ευρώπη 2020» αποτελεί «διάδοχο» της Στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Ο κ. Νίκος Κούτρας με το παρόν βιβλίο, πραγματοποιεί ενδελεχή παρουσίαση της αρχής αλλά και της συνέχειας που πραγματοποιεί η Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με θέματα εκπαίδευσης, αλλά και ευρωπαϊκών πολιτικών όσον αφορά την ανάπτυξή της. Το συγκεκριμένο βιβλίο αποτελεί ιδιαίτερο «κεφάλαιο» για την ελληνική βιβλιογραφία σε θέματα επί των οποίων δεν έχει γίνει αρκετή αναφορά και λόγος. Παρουσιάζει με λεπτομέρεια τη γένεση της Κοινωνίας της Γνώσης, τις προοπτικές που έχει, τον τρόπο που ενσωματώνεται στην καθημερινότητα των Ευρωπαίων πολιτών, τις πρόσφατες έρευνες σχετικά με τη Στρατηγική της Λισσαβόνας και τις προσωπικές του σκέψεις και συμπεράσματα για το τι μέλλει γενέσθαι την επερχόμενη περίοδο στην Ευρώπη.

Γραμμένο σε απλή ελληνική γλώσσα και βασισμένο σε ενδελεχή ανάλυση της σχετικής βιβλιογραφίας, το βιβλίο αυτό έρχεται να καλύψει ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία για το θέμα και να συνεισφέρει στον αγώνα για την προώθηση της κατανόησης και του μέλλοντος του τριγώνου «εκπαίδευση-έρευνα-καινοτομία», τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη.

Θεόδωρος Παππάς

Καθηγητής, Σχολή Πληροφορίας και Πληροφόρησης,
Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	V
---------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαιδευτική Πολιτική: Εξέλιξη, Διακυβεύματα, Προτεραιότητες και Τάσεις

1.1. Εισαγωγή.....	1
1.1.1. Παιδεία και Εκπαίδευση: αποσαφηνίσεις	2
1.2. Δημιουργία και εξέλιξη Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιστορική επισκόπηση	4
1.2.1. Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)	4
1.2.2. Συνθήκη Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή Ευρατόμ)	5
1.2.3. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Ε.Ε.Π.)	6
1.2.4. Η «σκιά» των Συνθηκών	8
1.3. Η εκπαιδευτική πολιτική της Ένωσης, ιστορική αναδρομή	9
1.3.1. Πρώτη περίοδος – Έμφαση στην επαγγελματική κατάρτιση	10
1.3.2. Δεύτερη περίοδος – Πρώιμο επίπεδο διαμόρφωσης Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης (ΕΧΕ)	12
1.3.3. Τρίτη περίοδος – Θεσμοθέτηση Ευρωπαϊκού Εκπαιδευτικού Χώρου	15
1.3.4. Τέταρτη περίοδος – Η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική υπό το πρίσμα της στρατηγικής της Λισσαβόνας	19
1.4. Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ).....	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Σημασία Πετρελαϊκών Κρίσεων

2.1. «Ευρωπαϊσμός» δεκαετίας 1970	25
2.2. Λανθάνουσα αισιοδοξία δεκαετίας 1980	28
2.3. Διερεύνηση υπερεθνικής ολοκλήρωσης.....	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Το Τρίγωνο της Γνώσης

3.1. Εισαγωγή.....	31
3.2. Στόχοι εκπαιδευτικών συστημάτων	31
3.2.1. Ποιότητα.....	33
3.2.2. Πρόσβαση.....	33
3.2.3. Περιεχόμενο	33
3.2.4. Αποτελεσματικότητα.....	33
3.2.5. Πρώτα συμπεράσματα	34
3.3. Προκλήσεις	37
3.4. Ανάγκη μεταρρυθμίσεων	38
3.5. Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» και η στρατηγική Λισσαβόνας	39
3.6 Συμβούλιο Παιδείας, Νεολαίας και Πολιτισμού.....	41
3.6.1. 2783 ^η σύνοδος Συμβουλίου Παιδείας.....	42
3.6.2. 2829 ^η σύνοδος Συμβουλίου Παιδείας.....	45
3.6.3. 2848 ^η σύνοδος Συμβουλίου Παιδείας.....	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010»

4.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	53
-------------------------------------	----

4.2. Πρώτη Κοινή ενδιάμεση έκθεση	54
4.2.1. <i>Μέρος I: απαιτούμενη περαιτέρω δράση σε μικρό χρονικό διάστημα</i>	56
4.2.2. <i>Μέρος II: οι τρεις μοχλοί επιτυχίας</i>	63
4.2.3. <i>Μέρος III: ανάδειξη του προγράμματος «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010»</i>	67
4.3. Δεύτερη Κοινή ενδιάμεση έκθεση	69
4.3.1. <i>Πρόοδος εφαρμογής προγράμματος «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010»</i>	70
4.3.2. <i>Πρόοδος εφαρμογής προγράμματος «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010»</i>	77
4.3.3. <i>Επιτάχυνση ρυθμού μεταρρυθμίσεων</i>	78
4.4. Τρίτη Κοινή ενδιάμεση έκθεση	82
4.4.1. <i>Τομείς στους οποίους έχει σημειωθεί πρόοδος</i>	83
4.4.2. <i>Τομείς στους οποίους η πρόοδος παραμένει ανεπαρκής</i>	86
4.5. Τέταρτη Κοινή ενδιάμεση έκθεση	89
4.5.1. <i>Εισαγωγή</i>	89
4.5.2. <i>Βασικές ικανότητες</i>	91
4.5.3. <i>Στρατηγικές και μέσα της διά βίου μάθησης</i>	96
4.5.4. <i>Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση</i>	97
4.5.5. <i>Εκσυγχρονισμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης</i>	98
4.5.6. <i>Μελλοντικές προοπτικές</i>	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Συμπεράσματα επί των Εκθέσεων: Σκέψεις, Προβληματισμοί, Προτάσεις

5.1. Εισαγωγικές σκέψεις και παρατηρήσεις	103
5.2. Συμπερασματικές σκέψεις	106
5.3. Προβληματισμοί	113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

«Οδικοί Δείκτες» για τον Θεσμό της Διά Βίου Μάθησης

6.1. Εισαγωγή.....	115
6.2. Κεφάλαιο 1 ^ο -Εισαγωγικές παρατηρήσεις	116
6.2.1. Πολιτικό πλαίσιο εγγράφου	116
6.2.2. Στόχοι και επιδιώξεις	116
6.2.3. Εκπαιδευτικές πολιτικές κρατών-μελών Ένωσης και δίκτυο «ΕΥΡΥΔΙΚΗ».....	117
6.2.4. Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010»	117
6.2.5. Στρατηγική Λισσαβόνας και προτεραιότητες	118
6.2.6. Εκπαίδευση, κατάρτιση, κοινωνική ενσωμάτωση, συνοχή και προστασία	118
6.3. Κεφάλαιο 2 ^ο	119
6.4. Κεφάλαιο 3 ^ο	120
6.4.1. Ευθυγράμμιση εθνικών πλαισίων προσόντων (<i>National Qualification Framework</i>) με ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων (<i>European Qualification Framework</i>).....	121
6.5. Κεφάλαιο 4 ^ο	122
6.6. Κεφάλαιο 5 ^ο	126
6.7. Κεφάλαιο 6 ^ο	128
6.8. Πρώτες σκέψεις	130

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Μετά τη Στρατηγική της Λισσαβόνας: «Ευρώπη 2020»

7.1. Εισαγωγή.....	133
7.2. Περίοδος μετασχηματισμού.....	137
7.2.1. Η κρίση εξουδετέρωσε την πρόσφατη πρόοδο.....	137
7.2.2. «Αποκάλυψη» διαρθρωτικών αδυναμιών Ευρώπης	138

7.2.3. Οι παγκόσμιες προκλήσεις εντείνονται	138
7.2.4. Υπερεθνική αντίδραση και αποφυγή παρακμής	140
7.2.5. Η Ευρώπη μπορεί να πετύχει	141
7.3. Έξυπνη, πράσινη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	141

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

Συμπεράσματα

8.1. Εισαγωγή.....	145
8.2. Βασικές διαπιστώσεις	147
8.2.1. Ανάπτυξη συναίνεσης	147
8.2.2. Οφέλη συναίνεσης σε πολίτες και ευρωπαϊκές επιχειρήσεις	148
8.2.3. Απασχόληση και οικονομία	148
8.2.4. Ανεπάρκεια μέσων αντιμετώπισης κρίσης	149
8.2.5. Αργός και άνισος ρυθμός μεταρρυθμίσεων.....	150
8.2.6. Αλληλεξάρτηση, αποτελεσματικότητα και συμβολή διαρθρωτικών ταμείων	150
8.2.7. Εταιρική σχέση Ευρώπης και κρατών-μελών.....	151
8.2.8. Επίπεδα υλοποίησης στρατηγικής	152
8.2.9. Ποικιλομορφία επιπτώσεων	152
8.2.10. Επιτάχυνση εκμάθησης τρόπων χάραξης πολιτικής και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών	153
8.2.11. Η «αχίλλειος πτέρνα» της στρατηγικής	153
8.2.12. Ενίσχυση του ευρώ και εξωστρέφεια	154
8.3. Προτάσεις	155
8.4. Αναλυτικότερα συμπεράσματα για τη Διά Βίου Μάθηση.....	156

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1°. Το δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ με μια ματιά	159
2°. Η ευρωπαϊκή οικοδόμηση μέσω των Συνθηκών	162

3°.	Η εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας.....	164
4°.	Ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων.....	165
5°.	The Bologna declaration and the way from Bologna to Prague	166
6°.	State of the art of the Bologna process in Greece.....	170
7°.	Towards a European Higher Education Area	172
8°.	Έκθεση σχετικά με το Μνημόνιο για τη ΔΒΜ -Memorandum of Life Long Learning.....	178
9°.	Κατάλογος των 29 δεικτών που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της προόδου στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (2003-2006).....	181
10°.	Πίνακας προόδου στρατηγικής Λισσαβόνας 2007	183
11°.	Μελέτες περιπτώσεων	186
12°.	Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων για τη Διά Βίου Μάθηση	198
13°.	Εθνικά Συστήματα Προσόντων και Πλαίσια Διά Βίου Εκπαίδευσης.....	204
14°.	Ευρώπη 2020: Επισκόπηση	215
15°.	Ευρώπη 2020: Αρχιτεκτονική.....	217
16°.	Ευρώπη 2020: Χρονοδιάγραμμα 2010-2012.....	218
	ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	221
	ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	235

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαιδευτική Πολιτική: Εξέλιξη, Διακυβεύματα, Προτεραιότητες και Τάσεις

«Η ιστορία δεν υπάρχει για να λατρεύεται, αλλά για να θεμελιώνει το παρόν. Το μέλλον δεν παρουσιάζεται για να εκτονώνει τα πιεσμένα συναισθήματα και να γεννά φαντασιώσεις, αλλά για να μεταμορφώνει το παρόν...» (Μητροπολίτης Μεσογαίας & Λαυρεωτικής κ. Νικόλαος, 2006)

1.1. Εισαγωγή

Έπειτα από έρευνα και μελέτη των πηγών για την εκπαιδευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γίνεται φανερό πως τα λεγόμενα του Σεβασμιότατου Μητροπολίτου κ. Ν. Χατζηνικολάου αποδεικνύονται αληθινά όσον αφορά στην πορεία της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής¹.

Το παρόν κεφάλαιο θα κάνει συνοπτική κι όσο το δυνατόν περιεκτική αναφορά στις «μεταλλάξεις», τις τάσεις, τις προτεραιότητες, τα διακυβεύματα και τελικά, τις κατευθύνσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής σε υπερεθνικό επίπεδο.

Παράλληλα, θα παρουσιασθεί και η διαδικασία έναρξης της ευρωπαϊκής ενοποίησης ως διαδικασία που συνετέλεσε και επηρέασε την πορεία της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής. Κατά τη δημιουργία της, η Ευρωπαϊκή Ένωση χαρακτηριζόταν από έντονες τάσεις φιλοευρωπαϊσμού, γεγονός το

1. Η εκπαιδευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μία καίρια διάσταση της πολιτικής της ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης, ώστε για να γίνει κατανοητή απαιτείται μία σκιαγράφηση της συνολικής διαδικασίας της ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε κάτω από την πίεση μεγάλων προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι Ευρωπαϊκές δημοκρατίες στο τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πόλεμου (Weidenfeld & Wessels, Η Ευρώπη από το Α έως το Ω, σελ. 2-10).

οποίο αποδεικνύεται και από το πλήθος των συνθηκών² (ΕΚΑΧ, ΕΥΡΑΤΟΜ, Ε.Ε.Π. κ.α.). Συνεπώς, τόσο η δημιουργία όσο και η εξέλιξη της Ένωσης και της εκπαιδευτικής πολιτικής της προέκυψε ως «απόσταγμα» του ενωσιακού στοιχείου που διαπερνά το σύνολο των ευρωπαϊκών συνθηκών.

Η ιδιαιτερότητα της εξέλιξης αυτής μπορεί να κατανοηθεί όταν συσχετισθεί με τον βαθμό που η εκπαίδευση γενικά, αποτελούσε (και αποτελεί...) βασικό πυλώνα αφενός της κοινωνικοποίησης εντός συνόρων και αφετέρου, της προετοιμασίας για την ένταξη σε μια αγορά εργασίας που επεκτείνεται εκτός συνόρων (Τσαούσης, 1996).

Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική (ΕΕΠ) δεν δηλώνει απλά και μόνο «παρουσία», αλλά αποτελεί κι αντικείμενο διερεύνησης. Παράλληλα, σηματοδοτεί δίχως αμφιβολία την παγίωση σημαντικών αλλαγών στους τρόπους οργάνωσης των κοινωνιών μας.

Η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική, έτσι όπως προκύπτει από τις διατάξεις συνθηκών, τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και των υπολοίπων οργάνων και κειμένων πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέχει μια συνολική εικόνα της πολιτικής που διαμορφώνεται και των ευρύτερων τάσεων που αναπτύσσονται. Αναδεικνύει το πολιτικό πλαίσιο όπου εντάσσεται το εκάστοτε κοινοτικό πρόγραμμα και οι συναφείς προς αυτό δραστηριότητες. Επίσης, προσφέρει και μια ένδειξη του γενικότερου κλίματος αλλά και των τάσεων όπου κινείται, και θα εξακολουθεί να κινείται, η εθνική εκπαιδευτική πολιτική της χώρας μας ως συνέπιά της (Σταμέλος κ.ά., 2004).

1.1.1. Παιδεία και Εκπαίδευση: αποσαφηνίσεις

Προτού ξεκινήσει η ημερολογιακή αναδρομή θα πρέπει να αποσαφηνισθούν δύο έννοιες, οι οποίες αρκετές φορές συγχέονται και κατά λάθος ταυτίζονται. Αυτές οι έννοιες είναι: “παιδεία” και “εκπαίδευση”.

Ως έννοια, ο όρος “παιδεία”³ είναι γενικός, αρκετά ασαφής και εμπεριέχει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Με τον όρο “παιδεία” νοείται κάθε γνώση, δε-

2. Θεμέλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το κράτος δικαίου. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι ενέργειες της βασίζονται στις Συνθήκες, τις οποίες όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης ενέκριναν εκούσια και δημοκρατικά. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν μπορεί να προτείνει νομοθετικές ρυθμίσεις για έναν τομέα πολιτικής που δεν αναφέρεται στις Συνθήκες. Οι Συνθήκες είναι δεσμευτικές συμφωνίες μεταξύ των χωρών μελών της ένωσης. Ορίζουν τους στόχους της, τους κανόνες που διέπουν τα θεσμικά της όργανα, τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και τη σχέση της με τις χώρες-μέλη της βλ. γενικά Tridimas T., *The General Principles of EU Law*, second edition, Oxford University Press, 2006

3. “Παιδεία”: Προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη παῖς (=παιδί) > παιδεύω(=ανατρέφω τα παιδιά, σε διάκριση από το εκτρέφω) > παιδεία (=η ανατροφή του παιδιού). Ο ελληνικός

ξιότητα και εμπειρία, που μπορεί κανείς να αποκτήσει εκτός οργανωμένης εκπαίδευσης.

Με τον όρο “εκπαίδευση”⁴ νοείται η παρεχόμενη στο επίσημο νομοθετημένο σχολείο όλων των βαθμίδων παιδεία. Με τον όρο “σχολείο”⁵ νοείται χώρος ειδικά διαρρυθμισμένος, επιπλωμένος, οργανωμένος και με ειδικό προσωπικό στελεχωμένος, ώστε να είναι δυνατή η άνετη παραμονή εκείνων που προσκαλούνται για να παρακολουθήσουν τα προβλεπόμενα μαθήματα προς απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ευαισθητοποίησης περί αξιών ζωής και κοινωνίας (Βώρος, 1991).

όρος παιδεία έχει έννοια πλατύτερη της εκπαίδευσης, σαν καταστάλαγμα όλης της κοινωνικής διαδικασίας της αγωγής, αυτό που προκύπτει σαν διαμορφωμένη και σε δυναμική λειτουργία κοινωνική προσωπικότητα. Είναι ο πλούτος των ιδεών, οι συναισθηματικοί δεσμοί κι οι βιοθεωρητικές αντιλήψεις, που οδηγούν τους ανθρώπους στη συνεχή ανασυγκρότηση της εμπειρίας τους και την αξιολόγηση της σημασίας της, με συνέπεια τη δυναμική και ιδιαίτερη μορφοποίησή τους (Πολυχρονόπουλος, 1992). Η αστική παιδαγωγική αντίληψη σταματάει στο σημείο αυτό, δηλαδή μιλάει αόριστα για δραστηριοποίηση του ατόμου, έχοντας για ιδανικό της την ατομικότητα. Η σοσιαλιστική παιδαγωγική αντίληψη προχωράει και αναδεικνύει την παιδεία ως στάση ζωής, δύναμη επικοινωνίας και συμβίωσης, βάσει των κοσμοθεωρητικών απόψεων, που δεν αφορούν στενά και μόνο το άτομο, αλλά την κοινωνική υπόσταση και ευθύνη του ανθρώπου (Μωραϊτής, 1999, σελ. 143).

4. “Εκπαίδευση”: Από τη σύνθεση της αρχαίας ελληνικής πρόθεσης εκ και του ρήματος παιδεύω (=ανατρέφω τα παιδιά) > εκπαιδεύω =ανατρέφω από παιδική ηλικία > εκπαίδευση. Χρησιμοποιεί εναλλακτικά για την κλίμακα εννοιών που αποδίδονται στα γαλλικά και αγγλικά με τις λέξεις “education, enseignement...” Ο όρος “Εκπαίδευση”, γενικά, δηλώνει τη διαδικασία της μετάδοσης και αφομοίωσης των γνώσεων, των μεθόδων και των συνηθειών, που αποτελούν το βασικό μέσο προετοιμασίας για τη ζωή και την άσκηση της κοινωνικής εργασίας. Η εκπαίδευση υπηρετεί τους κοινωνικούς σκοπούς της αγωγής και της μόρφωσης: τι άνθρωπο θέλει να διαμορφώσει και να διαπαιδαγωγήσει η κοινωνία. Είναι μια διαδικασία, που καθορίζεται από το επίπεδο της κοινωνικής ζωής, όχι μόνο των παραγωγικών δυνάμεων αλλά και των κοινωνικών σχέσεων κι από τότε που θεσμοθετήθηκε μέσα στις οργανωμένες κοινωνίες έχει προφανή ταξικό χαρακτήρα (Γλυνός, 1927).
5. “Σχολείο”: Ίδρυμα σχεδιασμένο να επιτρέπει και ενθαρρύνει τους μαθητές να μαθαίνουν, με την καθοδήγηση δασκάλων. Η λέξη σχολείο, από την οποία παράγεται και η αντίστοιχη αγγλική school, είναι ελληνική και προέρχεται από τη λέξη σχόλη που σημαίνει απραξία ή χρόνος ανάπαυσης ή διαθέσιμος χρόνος ή αργία, πχ «κατά το χρόνο της σχόλης μου, βλέπω τηλεόραση».

1.2. Δημιουργία και εξέλιξη Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιστορική επισκόπηση

1.2.1. Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)

Τα πρώτα βήματα για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση πραγματοποιούνται στο Παρίσι στις 18 Απριλίου 1951 με τη Συνθήκη ΕΚΑΧ, γνωστή και ως Συνθήκη των Παρισίων (Αρχείο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 1951, Συνθήκη των Παρισίων).

Η Συνθήκη ΕΚΑΧ, συνενώνει τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία και τις χώρες BENELUX⁶ σε μία κοινότητα, που είχε ως αποστολή την οργάνωση της ελεύθερης κυκλοφορίας άνθρακα και χάλυβα, καθώς και την ελεύθερη πρόσβαση στις πηγές παραγωγής.

Κατ' ουσία γίνεται φανερό ότι είναι ο πρώτος οργανισμός υπερεθνικής συνεργασίας που θα στοχεύει στην άσκηση ενωσιακής πολιτικής «γεννήθηκε» μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν κρίθηκε αναγκαία η οικονομική ανασυγκρότηση της ευρωπαϊκής ηπείρου και η εξασφάλιση κλίματος διαρκούς ειρήνης.

Όσον αναφορά στη Συνθήκη ΕΚΑΧ και τις συναφείς με αυτή διαδικασίες που υλοποιήθηκαν, προσωπικότητα «κλειδί» για την ύπαρξη του θεσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήταν ο Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλικής Δημοκρατίας, Robert Schuman⁷. Με την περίφημη δήλωσή του στις 9 Μαΐου 1950, παρείχε κίνητρα συμμετοχής και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, πέρα από τη Γαλλία και τη Γερμανία, στον υπό διαμόρφωση νέο κοινοτικό οργανισμό (Schuman, 1950). Έτσι, ξεκίνησε η δημιουργία του υπερεθνικού θεσμού της Ένωσης που θα προσέδιδε, με το πέρασμα του χρόνου, διεθνοποίηση σε οικονομία και αγορά.

6. BENELUX: BElgium, NEtherlands, LUXembourg

7. Γεννήθηκε το 1886 στο Λουξεμβούργο, πατρίδα της μητέρας του, ενώ ο πατέρας του καταγόταν από τη Λωρραίνη. Σπούδασε νομικές επιστήμες στο Μετς, στη Βόννη και στο Στρασβούργο. Είχε τη γερμανική υπηκοότητα και για αυτό πολέμησε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων. Μετά το τέλος του πολέμου ξεκίνησε τη σταδιοδρομία του ως πολιτικός στη Γαλλία. Το 1942 η Γκεστάπο φυλάκισε τον Σουμάν, αλλά εκείνος δραπέτευσε και εργάστηκε στην Αντίσταση. Ήταν ο εμπνευστής της Ευρωπαϊκής ενοποίησης και της ΕΚΑΧ. Διατέλεσε πρόεδρος του κοινοτικού οργάνου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Πέθανε το 1963 βλ. Fimister Paul., Robert Shuman: Neosocialistic Humanism and the Reunification of Europe, Peter Land International Academic Publishers, 2008.

Η ίδρυση της ΕΚΑΧ, αποτελεί το πρώτο υπερεθνικό και σημαντικό επίτευγμα για μια πιο διεθνοποιημένη οικονομία. Για πρώτη φορά, κράτη-μέλη αυτού του οργανισμού, εκχώρησαν σε συγκεκριμένο τομέα (πρώτες ύλες) μέρος των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων τους υπέρ της κοινότητας.

1.2.2. Συνθήκη Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή Ευρατόμ)

Παρά τις πιθανότητες αποτυχίας που ενδεχομένως να επεφύλασσε η προσπάθεια για την ίδρυση της ΕΚΑΧ, η διάσκεψη των έξι Υπουργών Εξωτερικών της στη Μεσσήνη, τον Ιούνιο του 1955, έδωσε νέα πνοή στην ευρωπαϊκή διαδικασία.

Στις αρχές του 1956, συγκροτήθηκε προπαρασκευαστική επιτροπή με αποστολή την κατάρτιση έκθεσης σχετικής με τη δημιουργία ευρωπαϊκής κοινής αγοράς. Η επιτροπή αυτή, συνεδρίαζε στις Βρυξέλλες υπό την προεδρία του Βέλγου υπουργού Εξωτερικών P. H. Spaak⁸. Τον Απρίλιο του 1956, η επιτροπή αυτή πρότεινε δύο σχέδια. Πιο συγκεκριμένα:

- τη δημιουργία μιας γενικευμένης κοινής αγοράς και
- τη δημιουργία μιας κοινότητας ατομικής ενέργειας

Τον Μάρτιο του 1957, υπογράφηκαν στη Ρώμη οι γνωστές «Συνθήκες της Ρώμης». Η πρώτη ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα ή «Κοινή Αγορά» (ΕΟΚ) και η δεύτερη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, γνωστή κι ως Ευρατόμ (Αρχείο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 1957, Συνθήκη της Ρώμης).

Διαμέσου της συγκεκριμένης συνθήκης, τα ιδρυτικά της κράτη επιχείρησαν να αναζητήσουν στην πυρηνική ενέργεια, το μέσο επίτευξης της ενεργειακής ανεξαρτησίας.

Απώτερος στόχος της Ευρατόμ, αποτελούσε η δημιουργία και η ανάπτυξη ευρωπαϊκών πυρηνικών βιομηχανιών, ώστε όλα τα κράτη-μέλη να έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από την ανάπτυξη της ατομικής ενέργειας με ταυτόχρονη εξασφάλιση την ασφάλεια εφοδιασμού (Αρχείο Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 1951, Συνθήκη Ευρατόμ).

Η συγκεκριμένη συνθήκη παρείχε υψηλού επιπέδου εγγύηση ασφάλειας για τον πληθυσμό αποτρέποντας τη χρήση πυρηνικών υλικών σε στρατιωτικές

8. Ένας πολιτικός ευρωπαϊκού διαμετρήματος – ο χαρακτηρισμός αυτός ανταποκρίνεται στη μακρόχρονη πολιτική σταδιοδρομία του Βέλγου Πώλ Ανρί Σπάακ, βλ. Huizinga Herman, Mr. Europe: The Political biography of Paul Henri Spaak, Praeger, 1961.

υποδομές. Το πεδίο εφαρμογής της συνθήκης περιοριζόταν στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς και χρήση.

Η Συνθήκη της Ρώμης⁹, συνένωσε τις χώρες που συμμετείχαν σε μια κοινότητα (ΕΟΚ) που στόχευε στην ολοκλήρωση, μέσω προώθησης των εμπορικών συναλλαγών, με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη.

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1950 οι τάσεις και οι προτεραιότητες της γηραιάς ηπείρου έχουν ήδη διαμορφωθεί. Τα κράτη-μέλη της ηπείρου ανέδειξαν την πρόθεσή τους για υπερεθνική συνεργασία. Παράλληλα, έθεσαν ως μείζονος σημασίας ζήτημα, αυτό της οικονομίας.

1.2.3. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Ε.Ε.Π.)

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη¹⁰ υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο στις 17 Φεβρουαρίου 1986 από εννέα κράτη-μέλη και στις 28 Φεβρουαρίου από τη Δα-

9. Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), τον Ιούλιο του 1952, αποτελεί το πρώτο σημαντικό επίτευγμα της υπερεθνικής Ευρώπης. Για πρώτη φορά, τα έξι κράτη μέλη αυτού του οργανισμού εκχώρησαν, αν και σε ένα αναμφισβήτητο περιορισμένο τομέα, μέρος των κυριαρχικών δικαιωμάτων τους υπέρ της Κοινότητας. Τα όρια της πρώτης αυτής προσπάθειας ολοκλήρωσης έγιναν γρήγορα αισθητά με την αποτυχία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (ΕΑΚ), το 1954. Ενώ υπήρχε φόβος να μην τελεσφορήσει η προσπάθεια που αναλήφθηκε από την ΕΚΑΧ, η Διάσκεψη της Μεσσήνης, τον Ιούνιο του 1955 επεδίωξε να δώσει νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή διαδικασία. Ύστερα από αυτή τη διάσκεψη, ακολούθησε σειρά συνεδριάσεων σε επίπεδο υπουργών ή εμπειρογνομόνων. Στις αρχές του έτους 1956, συγκροτήθηκε προπαρασκευαστική επιτροπή με αποστολή την κατάρτιση έκθεσης σχετικής με τη δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής αγοράς. Η επιτροπή αυτή συνεδρίαζε στις Βρυξέλλες υπό την προεδρία του τότε Βέλγου υπουργού Εξωτερικών, P. H. Spaak βλ. Υφαντόπουλος, 1999, σελ. 328.

10. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μιλάνου, τον Ιούνιο του 1985, για τη σύγκληση διακυβερνητικής Διάσκεψης με σκοπό τη συγκεκριμένη προώθηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με αντικείμενο, αφενός τη σύναψη συνθήκης «για κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας» και αφετέρου την αναθέωση της συνθήκης Ε.Ο.Κ. με γνώμονα τη βελτίωση των διαδικασιών λήψης απόφασης του Συμβουλίου, την ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας της Επιτροπής, την αύξηση των εξουσιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και την επέκταση των κοινοτικών πολιτικών σε νέα πεδία δραστηριοτήτων, αποτελεί την κατάληξη προσπαθειών που εκκινούν ήδη από την εποχή της έκθεσης Tindemans για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τον Δεκέμβριο του 1975. Οι προσπάθειες αυτές συνεχίστηκαν με την «Ευρωπαϊκή Πράξη» των Genscher Colombo το 1981 και την «Πανηγυρική Διακήρυξη για την Ευρωπαϊκή Ένωση» της Στουτγάρδης τον Ιούνιο του 1983. Κορύφωση των προσπαθειών αυτών ήταν η εκπόνηση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο του «Σχεδίου Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης» το Φεβρουάριο του 1984, του οποίου οι φιλόδοξοι στόχοι περιορίστηκαν στην απόφαση των κρατών μελών, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Φονταϊνμπλώ, τον Ιούνιο του 1984, να συσταθούν αφενός μία *ad hoc* θεσμική επιτροπή, γνωστή ως «Επιτροπή SPAAK II» ή «Επιτροπή Dooge», για τη μελέτη των θεσμικών προβλημάτων της Κοινότητας και τη διατύπωση προτάσεων για τη βελτίω-

νία, την Ιταλία και την Ελλάδα και αποτελεί την πρώτη και μεγάλης σημασίας τροποποίηση της συνθήκης για την ίδρυση της ΕΟΚ.

Η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη αναθεωρεί τη συνθήκη της Ρώμης για να προωθήσει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση¹¹ και να υλοποιήσει την εσωτερική αγορά της. Τροποποιεί τους κανόνες λειτουργίας των ευρωπαϊκών οργάνων και διευρύνει τις κοινοτικές αρμοδιότητες, ιδίως στους τομείς της έρευνας και της ανάπτυξης του περιβάλλοντος και της εξωτερικής πολιτικής (Μούσης, 2003).

Ωστόσο, οι στόχοι αυτοί ήταν δύσκολα πραγματοποιήσιμοι σύμφωνα κατά τις υφιστάμενες συνθήκες, ιδίως λόγω της διαδικασίας λήψης αποφάσεων εντός του Συμβουλίου, όπου ήταν απαραίτητη η ομοφωνία για την εναρμόνιση των νομοθεσιών.

ση της λειτουργίας της και, αφετέρου, μία επιτροπή για την Ευρώπη των πολιτών, γνωστή ως «Επιτροπή Adonniño». Η Επιτροπή στην έκθεσή της προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου 1985, πρότεινε τη σύγκληση «Διάσκεψης των Αντιπροσώπων των Κυβερνήσεων των κρατών μελών που θα διαπραγματευθεί σχέδιο Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση». Με την πρόταση αυτή διαφώνησαν η Μ. Βρετανία, η Ελλάδα και η Δανία (Πασσάς, 1988).

11. Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε. Ε.), όπως τη γνωρίζουμε σήμερα, ξεκίνησε το 1952 με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Ιδρυτικά μέλη ήταν το Βέλγιο, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες. Σκοπός τους ήταν να πάψουν τα κράτη να ασκούν κυριαρχικά δικαιώματα στους πόρους που διαδραμάτισαν ζωτικό ρόλο στους παγκόσμιους πολέμους – δηλ. τον άνθρακα και το χάλυβα – ούτως ώστε να διασφαλιστεί διαρκής ειρήνη. Λίγα χρόνια μετά την πρώτη τους επιτυχία, οι χώρες αυτές αποφάσισαν να προβούν στην ολοκλήρωση άλλων τομέων της οικονομίας τους, όπως η γεωργία, με στόχο την άρση των εμπορικών φραγμών και τη δημιουργία κοινής αγοράς. Το 1958 δημιούργησαν την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ). Το 1967 τα όργανα των τριών αυτών κοινοτήτων συγχωνεύθηκαν. Με την πάροδο του χρόνου και άλλες χώρες της Ευρώπης εντάχθηκαν στις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες (ΕΚ) –ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), όπως καλείται μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχ (1993)– έπειτα από διάφορους γύρους ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Η Συνθήκη της Λισσαβόνας, η οποία είναι περισσότερο τροποποιητική παρά συνταγματική συνθήκη, τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009. Τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχ) και τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Συνθήκη της Ρώμης). Καθορίζει ένα νέο θεσμικό πλαίσιο το οποίο αποσκοπεί στην ενίσχυση της δημοκρατίας, της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, επιδιώκει να καταστήσει τη δράση της Ε.Ε. πιο συνεκτική και ορατή στην παγκόσμια σκηνή. Σε αυτό το πλαίσιο, ολοκλήρωση σημαίνει ότι οι χώρες λαμβάνουν κοινές αποφάσεις για πολλά θέματα εγκρίνοντας “πολιτικές” που καλύπτουν ένα ευρύτερο πεδίο, από τη γεωργία ως τον πολιτισμό, από θέματα καταναλωτών μέχρι τον ανταγωνισμό και από το περιβάλλον και την ενέργεια ως τις μεταφορές και το εμπόριο. Αν και, επίσημα, η ενιαία αγορά έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί στα τέλη του 1992, απαιτείται ακόμη σημαντική πρόοδος σε ορισμένους τομείς –για παράδειγμα, απαιτείται η δημιουργία μιας πραγματικά ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών βλ. Στεφάνου Κ., Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση Ι, Σάκκουλας, 2002.

Για τον λόγο αυτόν, η διακυβερνητική διάσκεψη που κατέληξε στην ενιαία ευρωπαϊκή πράξη είχε διπλή εντολή. Ήταν απαραίτητο να συναφθεί, αφενός, συνθήκη στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, και, αφετέρου, πράξη για την τροποποίηση της συνθήκης ΕΟΚ.

1.2.4. Η «σκιά» των Συνθηκών

Η εκπαίδευση δεν αποτέλεσε αντικείμενο ενδιαφέροντος της κοινοτικής πολιτικής κατά τα πρώτα χρόνια ύπαρξης της ευρωπαϊκής οικογένειας.

Και οι τρεις κοινότητες (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΚΑΕ) δεν κάνουν καμία ουσιαστική αναφορά σε εκπαιδευτικά θέματα, αλλά μόνο σε ζητήματα που αφορούν την επαγγελματική κατάρτιση, την επιμόρφωση και την επανεκπαίδευση του εργατικού δυναμικού της βιομηχανίας και των αγορών των κρατών-μελών. Πιο συγκεκριμένα:

Στο άρθρο 56 της συνθήκης ΕΚΑΧ προβλεπόταν χρηματοδοτική συνεισφορά για την επαγγελματική επανεκπαίδευση των εργαζομένων.

Στο άρθρο 9 της συνθήκης ΕΚΑΕ, προέβλεπε τη δυνατότητα ίδρυσης σχολών για την κατάρτιση ειδικευμένου δυναμικού στον πυρηνικό τομέα, καθώς και ένα ίδρυμα πανεπιστημιακού επιπέδου.

Στα άρθρα 41 και 128 της συνθήκης ΕΟΚ ενδεικτικά γίνεται αναφορά σε εκπαιδευτικά ζητήματα και αντιμετώπισή τους σε υπερεθνικό πάντα επίπεδο¹².

Κατά τη δεκαετία του '60 το όποιο κοινοτικό ενδιαφέρον υπήρχε στον χώρο της εκπαίδευσης, οφειλόταν στην ανάγκη να αντιμετωπισθούν σειρά εκπαιδευτικών προβλημάτων τα όποια είχαν προέλθει από εφαρμογή ορισμένων διατάξεων της συνθήκης ΕΟΚ και αφορούσαν, κυρίως, στην ελεύθερη διακίνηση προσώπων στον ευρύτερο κοινοτικό χώρο.

Έτσι, τα εκπαιδευτικά ζητήματα συνδέθηκαν έμμεσα ή άμεσα με τις κατοχυρωμένες διατάξεις από τη συνθήκη της ΕΟΚ, που αφορούσαν την ελεύθερη διακίνηση προσώπων στην κοινότητα.

12. Άρθρο 41: «...αποτελεσματικός συντονισμός των προσπαθειών στους τομείς της επαγγελματικής εκπαίδευσης, της έρευνας και της διάδοσης των γεωργικών γνώσεων, ο οποίος έχει τη δυνατότητα να περιλαμβάνει κοινή χρηματοδότηση σχεδίων ή οργανισμών». Άρθρο 128: «...θέσπιση γενικών αρχών για την εφαρμογή κοινή πολιτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, ικανής να συμβάλει στην αρμονική ανάπτυξη τόσο των εθνικών οικονομιών όσο και της αγοράς» (Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, 1957).

Σταδιακά διαμορφώθηκε η «λειτουργική αρμοδιότητα» της κοινότητας στον χώρο της εκπαίδευσης με στόχο την κάλυψη του κενού που προερχόταν από την ανυπαρξία επίσημης κοινοτικής εκπαιδευτικής πολιτικής (Πασιάς, 2006).

Η επέκταση της έννοιας της «λειτουργικής αρμοδιότητας» βασίστηκε στη δημιουργία κοινής αγοράς, που αποτελούσε διατυπωμένο στόχο της συνθήκης ΕΟΚ, σύμφωνα με την οποία οι κοινοτικές αποφάσεις ξεπερνούν κατ' ανάγκη τα όρια των εγχώριων αρμοδιοτήτων των κρατών-μελών σε ορισμένους τομείς.

Σταδιακά, λοιπόν, οι δράσεις της κοινότητας θα περιόριζαν και θα ελάττωναν την κρατική κυριαρχία στη διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής και θα επηρέαζαν το ευρύτερο πεδίο άσκησης εγχώριων πολιτικών.

1.3. Η εκπαιδευτική πολιτική της Ένωσης, ιστορική αναδρομή

Η διάθεση των κρατών-μελών για εκπόνηση ενιαίας εκπαιδευτικής πολιτικής¹³ χρονολογείται από τη δεκαετία του '50 και μέχρι σήμερα μπορεί κάλλιστα να τμηματοποιηθεί σε τέσσερις χρονολογικές περιόδους οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

1^η περίοδος: 1957-1976

2^η περίοδος: 1976-1992

13. Η διαδικασία της οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει δημιουργήσει την διεύρυνση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων, σε τομείς που παραδοσιακά ανήκουν στο εθνικό κράτος. Η εκπαιδευτική πολιτική στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κοινωνία έχει συνδεθεί με έννοιες όπως η απασχόληση, η οικονομική ανάπτυξη, και η ευρωπαϊκή διάσταση. Έτσι η Κοινότητα έχει αναπτύξει μια πολιτική στον τομέα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης με στόχο από τη μία να αμβλύνει τις κοινωνικές ανισότητες και τον κοινωνικό αποκλεισμό που είναι αποτέλεσμα του αποκλεισμού, από την εκπαιδευτική διαδικασία, και από την άλλη να βελτιώσει τους δείκτες της απασχόλησης και να αυξήσει την δυνατότητα προσαρμογής των ευρωπαίων πολιτών στις απαιτήσεις της οικονομίας της γνώσης. Κύριος στόχος της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί η διαμόρφωση του θεσμικού λόγου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην εκπαίδευση, να παρουσιαστούν οι δράσεις της Κοινότητας στην εκπαίδευση και κατάρτιση, και να εξεταστούν οι επιπτώσεις των ευρωπαϊκών πολιτικών στην ελληνική εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν την αυξανόμενη έμφαση στη συνεργασία και τη σύγκλιση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων. Ταυτόχρονα στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης επιδιώκεται η εναρμόνιση των συστημάτων κατάρτισης. Οι δράσεις της Κοινότητας σχετίζονται περισσότερο με την οικονομική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης παρά με την πολιτική πολιτισμική διάσταση. Οι αποφάσεις σχετικές με την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση λαμβάνονται στο πλαίσιο των συμπληρωματικών δράσεων της Κοινότητας οι οποίες στηρίζονται στην αρχή της επικουρικότητας (Αντωνίου, 2008).

ISBN: 978-960-562-332-6

14885